

Csontos Miklósné (Népszava): Az MTI bel- és külpolitikai híreinek felhasználása a Népszavánál, különös tekintettel a friss hírekre (milyen előnyökkel járna az MTI Sajtóadatbankjának alkalmazása a Népszava szerkesztőségében)

Mátyás Judit (Népszava): Az MTI könyvművelésének kiváltása a Népszava archívumában az MTI online szolgálatának bevezetésével, az adatbázisba szervezett alrendszerek használatával

Perlusz Jenő (Népszava): Informatikai összehasonlító vizsgálat a kultúra fogalomkörben az MTI és a Népszava dokumentációja között

Lantos Vera (NGKM): Az NGKM sajtótevékenységének számítógépes követése a bel- és külföldi források feldolgozásával, elemzésével

Gábor Kata (Pallas Lap- és Könyvkiadó): A mikrofilm számítógépes indexelésének lehetősége a Pallasnál

Ocetkiewicz Markné (Pallas Lap- és Könyvkiadó): Az MTI külpolitikai témájú sajtófigyelésének online felhasználása a lapkiadó munkájában

Szabadi Vera (Pallas Lap- és Könyvkiadó): A Lapkiadó Vállalat sajtódokumentációja, életrajzgyűjteményének feldolgozása személyi számítógépen, különös tekintettel az MTI Életrajz alrendszerére (ELEA)

Tímár Roger Zoltánné (Pallas Lap- és Könyvkiadó): A belpolitikai tematikájú sajtófigyelés és életrajzgyűjtemény kiváltása az MTI adatbázisának online használatával

Unger Zoltánné (Pallas Lap- és Könyvkiadó): A mikrofilm-es információ-visszakeresés és online információ-visszakeresés eltérő szolgáltatásainak ismertetése, elemzése

Veresné Borsányi Éva (Pallas Lap- és Könyvkiadó): Az MTI hírközlése és a hazai sajtó politikai profilú összefüggései és eltérései. Az elektronizált sajtófigyelés bevezetésének szerepe és jelentősége a Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat dokumentációs munkájában

Dworákné Váradi Gabriella (Pest megyei Rendőr-főkapitányság): Hagyományos és számítógépes sajtófigyelés a Magyar Távirati Irodában és Belügyminisztériumban (összehasonlító tanulmány)

Kovács Jánosné (PM): A pénzügyi-gazdaságpolitikai számítógépes szakirodalmi sajtóadatbázis kiépítése a PM Gazdaságpolitikai Könyvtárban

Kardos Ábel (Református Püspöki Hivatal): A magyarországi református egyházban kialakítandó informatikai rendszer

Váradi Erika (szabadfoglalkozású): A DPA és a Reuters online információs brókeri tevékenysége

Farkasné Mihályi Zsuzsanna (Tungsram): Annotáció készítése a Tungsram Könyvtárban. A Tungsram könyvtári és az MTI SAB sajtófigyelési bibliográfiai adatainak összehasonlítása, különös tekintettel az információk visszakeresésére

Bódis Istvánné (Új Ember): Az Új Ember szerkesztőségében és az MTI Sajtóadatbankjában folyó vallási témájú sajtófigyelés összehasonlítása

Réválvi Iván (VIDEOTEX Kft.): A hazai nyilvános VIDEOTEX rendszer mint elektronikus média

Balázs Éva (Világ): Újságkivágatok manuális feldolgozásának kiváltása a Világ c. újságnál képlemez és egy tematikus osztályozó rendszer alkalmazásával

Szabó Iván
(MTI Sajtóadatbank)

Az itt ismertetett cikket *Martha E. Williams* professzorasszony írta, aki az „online információs ipar” egyik (ha nem a vezető szaktekinélye. Az írás a világon online és más hordozókon elérhető, nyilvános adatbázisok két korábbi átfogó katalógusa, a *Martha E. Williams* szerkesztette *Computer Readable Databases* és a *Cuadra/Gale* kiadású *Directory of Online Databases* összeadvadásából keletkezett *Gale Directory of Databases* (GDD) katalógus első, 1993. januári számában jelent meg, mintegy a GDD köszöntőjeként. A szerző részletesen elemzi – statisztikai adatokkal bőven alátámasztva – az online ipar növekedését az elmúlt években, s jól szemlélteti ennek az információs ágazatnak dinamikus trendjeit. Az ebben a szakmában jártas vagy iránta érdeklődő olvasóknak nagyon ajánljuk a cikk rövidített változatának az elolvasását. – A ref.

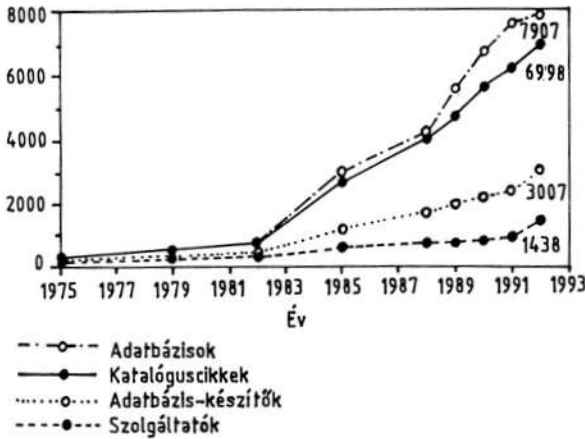
Az online ipar statisztikai felmérése (1993)

Az online ipar növekedése 1975-től napjainkig

A GDD-katalógus 1993. januári kiadásában 7907 egységet, vagyis katalóguscikket ismertet, amelyek közül 6998 cikk ismertet önálló online adatbázist; a többi az adatbáziscsaládok külön cikként bekerült részállománya, alállománya. A kétkötetes katalógus első kötete az online, második kötete a CD-ROM és más hordozókon hozzáférhető termékeket ismerteti. Az online és pl. a CD-ROM termékek egy része átfed, vagyis így is, úgy is szerepel. Ezért a két kötetben összesen 8495 (online + egyéb hordozójú) adatbázis

katalóguscikke található meg; ebből a számból le kell vonni 375 „holt” terméket – amelyek azonban valamilyen ok miatt katalóguscikként szerepelnek –, tehát 1993 januárjában összesen 8120 élő elektronikus adatbázis létezett. A továbbiak során közölt statisztikák azonban 6998 önálló adatbázisra vetítődnek, nem pedig a különféle termékek vagy részállományok együttes számára (8120-ra vagy 7907-re).

Az adatbázisok készítőinek, az adatbázisokat szolgáltatóknak, az önálló adatbázisok és a GDD-katalóguscikkek számának növekedését mutatja az 1. ábra,

A grafikonok adatai

Év	Szolgáltatók	Adatbázis-készítők	Katalóguscikkek	Adatbázisok
1975	105	200	301	301
1979	263	316	528	528
1982	311	422	773	773
1985	614	1210	2700	3010
1988	750	1733	4042	4200
1989	770	1950	4786	5578
1990	850	2224	5689	6750
1991	933	2372	6261	7637
1992	1438	3007	6998	7907

1. ábra Az adatbázis-készítők, az adatbázis-szolgáltatók, az adatbázisok és a GDD-katalóguscikkek számának növekedése

1975-től 1992 decemberéig bezárólag. Az egynél több elektronikus közege hozzáférhető adatbázisokat csak egyszer számították be.

Amint az 1. ábrán látható, ebben az időszakban az adatbázisok száma 301-ről 6998-ra nőtt (23-szorosára). A vizsgált időszakban az adatbázis-készítők száma 15-szörösére (200-ról 3007-re), a szolgáltatóközpontok száma 13,7-szeresére (105-ről 1438-ra) növekedett.

Az online elérhető rekordok száma

A 17 évre visszatekintő időszakban az adatbázisokban kereshető rekordok száma 87-szeresére, 52 millió rekordról 4527 milliárd (vagyis csaknem 5 billió) számítógéppel kereshető és olvasható rekordra növekedett. Ez látható a 2. ábrán.

Mivel a rekordok számának 87-szeres növekedése jóval meghaladja az adatbázisok számának 23-szoros növekedését, a bővülés nagyobb részét teszi ki az adatbázisok saját gyarapodása, s csak kisebb részét az új adatbázisok belépése. Az átlagos rekordszám adatbázisonként 1975-ben 173 000 rekord volt, 1985-ben kb. 500 000, 1992-ben 573 000 rekord/adatbázis volt az átlag. Azonban 288 adatbázisnak több mint

2. ábra Az adatbázisrekordok számának növekedése

egymillió, köztük 26-nak 10 és 100 millió között, tíznek pedig 100 milliónál is több rekordja van; ezért ezt a 288-at leszámítva, egy átlagos adatbázisnak 111 000 rekordja volt 1992 végén.

Egy rekord, vagyis az adatbázis egy egységének mérete általában 200 és 2000 szó között változik. A rekordok lehetnek szakirodalmi hivatkozások, kivonatok, újsághírek, életrajzi vagy lexikonszócikkek, kémiai nevek, kémiai szerkezetek, adategyűtesek (tulajdon-ságadatok, cégadatok stb.), receptek, idősorok, számítógépprogramok; gyakorlatilag mindenféle jegyzék vagy leírás. A közepes adatbázisnagyság gyors növekedését befolyásoló elsődleges tényező az üzleti adatbázisok belépése a 80-as évek közepétől (pl. a telefonkönyvszerű adatbázisok, a teljes szövegű hírlapadatbázisok számos és hosszú rekordjai).

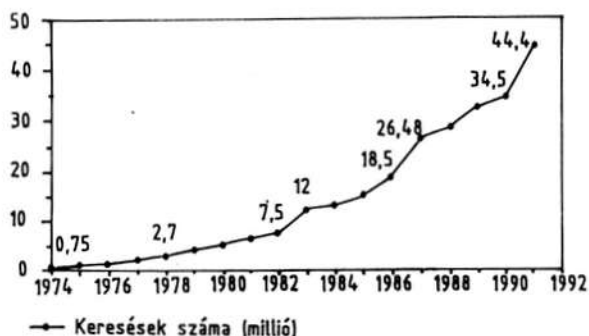
Online keresések

Az online ipar trendjeinek számadatai önmagukban nem lennének eléggé reprezentatívak, ha a használatot kifejező adatok hiányoznának. Erre nézve azonban csak becslések vannak, mert a teljes iparra nem lehet összegyűjteni a tényleges számadatokat; kérdés az is, hogy miben fejezzük ki a használatot: online kapcsolati órákban, költségekben vagy egyéb mutatókban.

A hat legnagyobb USA-beli, szöveges információkeresésre irányuló adatbázisokat kínáló szolgáltatóközpont online kereséseinek számát mutatja a 3. ábra. Az 1974-ben ezeknél a hostoknál végzett összesen 750 000 keresésből 1992 végére évi 44,4 millió keresés lett. Ha ezekhez hozzá tudnánk adni pl. a tranzakciós adatbázisok használatának számait is, akkor sokkal nagyobb mennyiséget kapnánk. Hiányoznak továbbá a többi szolgáltatóközpont adatbázisainak keresési adatai. Tehát a fenti szám nem a teljes használatot mutatja, hanem annak egy jelentős részét.

Érdeemes figyelni arra, hogy az adatbázisipar mutatóira és az online kereshető rekordok számára kapott növekedési görbék (lásd 1. és 2. ábra) alakja mennyire hasonló az online keresések számának növekedési görbéjéhez (3. ábra). Ebből arra következtethetünk, hogy ha az online keresések teljes számait meg tudnánk határozni (minden host minden típusú adatbázisra), akkor a növekedési görbék alakja még inkább hasonlítana egymáshoz.

zisára), akkor is azonos lenne a növekedés üteme, csak éppen a 3. ábra számadatai lennének arányosan nagyobbak.

3. ábra Az adatbázisok online keresése számának növekedése a szöveges adatbázisokat szolgáltató legnagyobb USA-beli szolgáltatóközpontokban

Az adatbázisok

Az adatbázisokat többféleképpen osztályozhatjuk. Az egyik elterjedt felosztás a következő:

- ▶ szóra irányuló (szöveges) adatbázisok,
- ▶ számokra irányuló (numerikus) adatbázisok,
- ▶ képre irányuló (video) adatbázisok,
- ▶ hangra irányuló (audio) adatbázisok.

A szavakra irányuló (szöveges) adatbázisok további felbontása:

- ▶ szakirodalmi hivatkozási (bibliográfiai),
- ▶ szabadalom/védjegy,
- ▶ útmutató (directory),
- ▶ szótár,
- ▶ teljes szövegű,
- ▶ egyéb szöveges adatbázisok.

A számokra irányuló (numerikus) adatbázisok további felbontása:

- ▶ tranzakciós,
- ▶ statisztikai,
- ▶ idősor,
- ▶ tulajdonság/műszaki paraméter,
- ▶ egyéb numerikus adatbázisok.

További adatbázistípusok az elektronikus szolgáltatások és a szoftvertermékek adatbázisai. Egyes adatbázisok egynél több kategóriába is sorolhatók, pl. szöveget és numerikus adatokat, vagy szöveget és képeket tartalmazó adatbázisok is lehetnek.

Az 1. táblázatban láthatók az adatbázisok fenti 4 típusa (kiegészítve az elektronikus szolgáltatások és a szoftvertermékek típusával) növekedésének adatai. A táblázatban egy adatbázist csak egy kategóriába soroltunk (ami nem egészen pontos eredményhez vezet). A számok és százalékok az utóbbi öt évre vonatkoznak, azzal a megjegyzéssel, hogy az 1985-ös adatok, amikor csak kétféle adatbázistípus létezett, csak szemléltetésként szolgálnak.

A 2. táblázatban a szavakra irányuló (szöveges) adatbázisok számának változását látjuk 1988-tól 1992-ig, 1985-től kiegészítve (amikor minden adatbázist csak egyféleképpen osztályoztak, és a szabadalom/védjegy típusú adatbázisokat a bibliográfiai kategóriába sorolták).

Az adatbázisok származási helye szerint nyolc földrajzi régiót különböztetünk meg. A 3. táblázatban az adatbázisok számát (és százalékát) láthatjuk ezekre a régiókra, 1991-ben és 1992-ben. A 4. ábrán az USA- és a nem USA-eredetű adatbázisok számának megoszlását ábrázoltuk néhány évre.

Az adatbázisok tárgykör szerinti megoszlásának vizsgálata ugyancsak bonyolult dolog, mert nem lehet egyértelműen kategorizálni az adatbázisokat téma szerint. Például a biotudományokkal és azok technikájával kapcsolatos (biobusiness) adatbázisokat mind az élettudományi, mind az üzleti kategóriába be kell sorolni. A 4. táblázatban közölt számok és százalékok inkább az adatbázisok téma szerinti kategorizálását mutatják, nem pedig az adatbázisok számát; vagyis egyes adatbázisokat egynél több kategóriába soroltak be. Ezért a végösszegek nem azonosak az adatbázisok összes számával.

Látható ebből a táblázatból, hogy a business kategóriába sorolt adatbázisok száma vezet, ezt a jogi adatbázisok száma követi. Számos business adatbázist besoroltak a jog és a hírek kategóriába is. A fogyasztói/közérdekű információs adatbázisok kategóriáját 1989-ben megszüntették.

Végül az adatbázisokat a hozzáférés módja, hordozója szerint is feloszthatjuk. Az 5. táblázat a hozzáférés/terjesztés módja, közege szerinti eloszlásban mutatja az adatbázisokat. A függőleges oszlopokban az összes katalóguscikk száma (pl. online + CD-ROM) és az adatbázisok száma látható négy egymást követő évben. 1992-ben a 6998 független adatbázis 8495 katalóguscikken jelenik meg a GDD-ben, mert némelyikük egynél több formában is hozzáférhető.

A hozzáférési módok százalékos megoszlása a táblázatban:

- ▶ online: 65%,
- ▶ CD-ROM: 15%,
- ▶ hajlékonylemez: 8%,
- ▶ mágneslemez: 7%,
- ▶ kötegelt (batch) feldolgozású: 5%,
- ▶ kézi készülékes: <1%.

Adatbázis-készítők és szolgáltatók

Az adatbázis-készítők adatbázisaikat – hivatalosan – bérbe adják magánvállalatoknak vagy (online és más) szolgáltatóknak (a valóságban ez inkább eladás vagy átengedés). A szolgáltatók (online szolgáltatóközpontok, CD-ROM-forgalmazók stb.) értékesítik a piacon az adatbázisokat, használati díj fejében. Van olyan adatbázis-készítő/szolgáltató intézmények,

1. táblázat

Az adatbázisok számszerű és százalékos eloszlásának változása az adatbázisok típusai szerint
(egy adatbázist csak egy típusba soroltunk be)

Az adatbázis típusa	1985		1988		1989		1990		1991		1992	
	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)
Szóra irányuló* (szöveges)	1926	(64)	2797	(69)	3370	(70)	4080	(72)	4491	(72)	4925	(70)
Számra irányuló (numerikus)	1084	(36)	1136	(28)	1236	(26)	1298	(23)	1370	(22)	1533	(22)
Képre irányuló (video)			14	(<1)	34	(<1)	113	(2)	145	(2)	272	(4)
Hangra irányuló (audio)			1	(<1)	2	(<1)	16	(<1)	27	(<1)	83	(2)
Elektronikus szolgáltatások			90	(2)	134	(3)	170	(3)	172	(3)	146	(2)
Szoftvertermékek			4	(<1)	10	(<1)	12	(<1)	55	(1)	39	(<1)
Összesen	3010	(100)	4042	(100)	4786	(100)	5689	(100)	6261	(100)	6998	(100)

Megjegyzés: 1985-ben csak két típus létezett.

* Lásd a 2. táblázatot a további bontásra.

2. táblázat

A szóra irányuló adatbázisok számszerű és százalékos eloszlásának változása

Szöveges adatbázisok osztályai	1985		1988		1989		1990		1991		1992	
	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)
Bibliográfiai	1094	(57)	1162	(37)	1223	(36)	1367	(32)	1425	(31)	1725	(26)
Szabadalom/védjegy	*	*	55	(2)	58	(2)	80	(2)	85	(2)	47	(<1)
Teljes szövegű	535	(28)	1285	(41)	1412	(41)	1786	(42)	2040	(44)	3077	(47)
Útmutató (directory)	287	(15)	613	(19)	707	(21)	952	(23)	1074	(23)	1611	(25)
Szótár	10	(<1)	32	(1)	9	(<1)	23	(1)	32	(<1)	47	(<1)
Egyéb szöveges adatbázis	*	*	*	*	*	*	4	(<1)	5	(<1)	0	(0)
Összesen	1926	(100)	3147	(100)	3409	(100)	4212	(100)	4661	(100)	6497	(100)

Megjegyzés: 1985-ben minden adatbázist csak egy osztályba soroltak, a következő években egy vagy több osztályba is.

*1985-ben a szabadalom/védjegy információ a bibliográfiai osztály része volt.

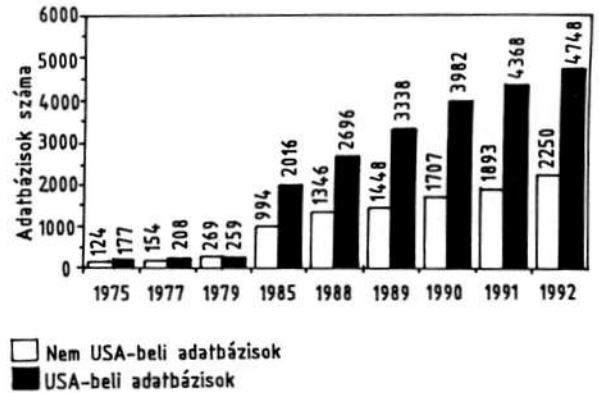
3. táblázat

Adatbázisok száma földrajzi régiók szerint 1991-ben és 1992-ben

Régió	1991		1992	
	Adatbázisok száma	(%)	Adatbázisok száma	(%)
Afrika	7	(<1)	7	(<1)
Ázsia	28	(<1)	25	(<1)
Ausztrália	119	(2)	161	(2)
Távol-Kelet	155	(3)	171	(2)
Kelet-Európa	11	(<1)	12	(<1)
Nyugat-Európa	1473	(24)	1838	(26)
Észak-Amerika	4424	(71)	4768	(68)
Dél-Amerika	44	(<1)	16	(<1)
Összesen	6261	(100)	6998	(100)

amelyek saját adatbázisaikból nyújtanak szolgáltatásokat (pl. Mead Data Central, U.S. National Library of Medicine, DRI/McGraw-Hill, International Atomic Energy Agency).

Az adatbázis-készítők az egyes országokban elfoglalt státusuk szerint sorolhatók osztályokba: állami (kormány-) intézmény, ipari/kereskedelmi vállalat, nem profitorientált intézmények (köztük az egyetemek) és vegyes szervezetek. Az utóbbiba főleg az egynél

4. ábra USA-beli – nem USA-beli adatbázisok számának növekedése

több országot képviselő szervezetekben készített adatbázisok, pl. az ENSZ és szakosított szervezetei vagy az EGK adatbázisai tartoznak. A 6. táblázat mutatja az adatbázisok kerekített százalékos megoszlását a négy kategóriában. Látható, hogy pl. a kereskedelmi, vagyis profitorientált kategória 1991-ben 5 százalékponttal nőtt. Az ebben a kategóriában készített adatbázisok száma az 1977-beli 82-ről 1992-ben 5224-re növekedett, míg a nem profitorientált kategóriában ugyanannyiról csak 633-ra 1992-ben.

4. táblázat

Az adatbázisok számszerű és százalékos eloszlása témakörök szerint

Témakör-kategória	1988		1989		1990		1991		1992	
	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)	Szám	(%)
Business (üzleti)	1815	(34)	1687	(33)	1956	(33)	2101	(33)	2624	(33)
Fogyasztói/közérdekű információk	186	(3)								
Általános	301	(6)	327	(6)	416	(7)	450	(7)	700	(9)
Egészségügyi/élettudományok	433	(8)	576	(11)	651	(11)	690	(11)	728	(9)
Humán tudományok, művészetek	84	(2)	184	(3)	216	(4)	248	(4)	314	(4)
Jog	441	(8)	447	(9)	531	(9)	574	(9)	885	(11)
Multidiszciplináris (akadémiai/egyetemi)	29	(<1)	335	(7)	368	(6)	366	(6)	296	(4)
Hírek	428	(8)	186	(4)	233	(4)	291	(4)	385	(5)
Társadalomtudományok	460	(9)	393	(8)	418	(7)	453	(7)	447	(6)
Természettudományok/műszaki/ipari	1184	(22)	996	(19)	1154	(19)	1210	(19)	1492	(19)
Összesen	5361	(100)	5131	(100)	5943	(100)	6383	(100)	7841	(100)

Megjegyzés: Egy adatbázis több témakör-kategóriába is besorolható; a százalékok kerekítve.

5. táblázat

Az adatbázisok eloszlása a hozzáférés/terjesztés közege (hordozója) szerint

Hozzáférés/ terjesztés közege	1989		1990		1991		1992	
	Katalógus- cikkek	Adat- bázisok	Katalógus- cikkek	Adat- bázisok	Katalógus- cikkek	Adat- bázisok	Katalógus- cikkek	Adat- bázisok
Online	3524	2711	4018	3041	4170	3200	5486	4519
Köteget (batch)	999	769	1252	948	1321	1014	389	320
CD-ROM	433	333	715	541	1019	782	1321	1088
Hajlékonylemez	478	368	626	474	695	533	676	557
Mágnesszalag	787	605	906	686	954	732	584	481
Kézi készülék							39	33
Összesen	6221	4786	7517	5689	8159	6261	8495	6998

Megjegyzés: Egy adatbázis többféle közegen is hozzáférhető.

6. táblázat

Adatbázisok százalékos megoszlása az adatbázis-készítők státusa szerint

Adatbázis-készítő intézmény státusa	1977 %	1985 %	1988 %	1989 %	1990 %	1991 %	1992 %
Állami/kormányzati intézmény	56	21	20	17	17	16	15
Kereskedelmi (profitorientált) vállalat	22	57	65	68	68	70	75
Nem profitorientált intézet (egyetemek is)	22	11	13	12	12	12	9
Vegyes szervezet	nincs adat	11	2	3	3	2	1
Összesen	100	100	100	100	100	100	100

Megjegyzés: A százalékok kerekítve.

Az adatbázis-szolgáltatók az adatbázisok értéknövelt feldolgozása útján online (vagy köteget) keresőszolgáltatást nyújtanak, vagy CD-ROM terméként és más formában terítik az adatbázisokat a felhasználóknak. Az értéknövelés formája lehet az adatbázisok aktualizálása (betöltése), keresőszoftver rendelkezésre bocsátása a kereséshez, egységes rekordformátumra hozatala, online dokumentumrendelés, kurrens témafigyelés stb.

A legfontosabb szolgáltatóközpontok bibliográfiai adatbázisok online keresésére a következők:

- ▶ Dialog Information Services,
- ▶ BRS Information Technologies,
- ▶ Orbit Search Service,
- ▶ U.S. National Library of Medicine,
- ▶ STN International,
- ▶ Data-Star,
- ▶ Questel.

A teljes szövegű adatbázisok vezető online szolgáltatóközpontjai a következők:

- ▶ Mead Data Central (MDC),
- ▶ West Publishing Company,
- ▶ NewsNet Inc.,
- ▶ Dialog Information Services,
- ▶ DataTimes Corporation.

Numerikus business adatbázisok néhány szolgáltatója:

- ▶ The WEFA Group,
- ▶ Reuter Information Services (Canada), azelőtt I.P. Sharp,
- ▶ DRI/McGraw-Hill.

Numerikus/tudományos adatbázisok szolgáltatói például:

- ▶ STN International,
- ▶ CAN/SDN.

Közérdekű/fogyasztói információs adatbázisokat szolgáltatóknak például:

- ▶ CompuServe Information Service,
- ▶ PRODIGY.

A GDD 1993. januári száma 1438 adatbázis-szolgáltatót nevez meg; közülük egyesek csak az 1. kötetben szerepelnek (online szolgáltatóközpontok), mások csak a 2. kötetben (egyéb elektronikus adatbázisok szolgáltatói), többen pedig mindkettőben (online és más formájú szolgáltatói, pl. online és CD-ROM).

WILLIAMS, M. E.: *The state of databases today: 1993.* = *Gale Directory of Databases, 2. köt. 1993. január.* Gale Research Inc., Detroit, Washington, London, 1993. p. xvii–xxvii./

(Roboz Péter)

Milyen információs technológiák mellett döntöttek a Cseh Köztársaság állami információs rendszerében?

A Cseh Köztársaságban 1991. január 16-án jött létre az a kormánybizottság*, amely az állami információs rendszert (és csak azt) hivatott gondozni-irányítani. Azóta ez a bizottság több munkaközösséget szervezett a rendszer különféle problémáinak megoldása, legalábbis e problémák megoldásának siettetése érdekében. Az egyik ilyen munkaközösség az alkalmazandó információs technológiákat választotta ki, részint kötelező jelleggel, részint ajánlásként.

Maga a kormánybizottság – keretszerűen – a *nyílt rendszerek* mellett foglalt állást. Ennek indokai a következők:

- ▶ a könyvtári-információs területen meglehetősen heterogén rendszereket kell integrálni;
- ▶ e területen szükség van másféle rendszerekkel való kommunikációra, nemegyszer az országhatáron is túlmenve;
- ▶ itt a rendszerépítés fokozatos, s ebből következően a technikai és programellátottság akár többszöri megújulására is sor kerülhet.

Másként fogalmazva: a könyvtári-információs területen igencsak felértékelődnek a nyílt számítógépi rendszerek alaptulajdonságai, úm.

- ▶ az alkalmazói programellátottság átvihetősége (portability);
- ▶ az alkalmazói programellátottság átvihetősége a legkülönbébb számítógépcsoportok között (scalability);
- ▶ kommunikációképesség különféle természetű környezetekből (interoperability).

* A bizottság 1993. július 1-jén feloszlott, feladatait a jövőben a Gazdasági Minisztérium látja majd el.

Az illetékes munkaközösség ezt a keretszerű megfigyelést az alábbiak szerint konkretizálta:

A nyílt rendszerek közötti kommunikációt lehetővé tevő hálózati „architektúra” alapjaként kétféle hálózati típus került rendszeresítésre, nevezetesen

- ▶ az OSI-modell szerint illeszthető hálózatok (köztük az Ethernet, a Token Ring és a Token Bus lokális hálózattípusok), illetve a CCITT X.25 ajánlás szerinti hálózatok, amelyek alkalmazói összetevőjében elektronikus posta (CCITT X.400), virtuális terminál és adatátvitel (FTAM) található;
- ▶ a TCP/IP protokoll szerinti hálózatok, illetve hozzájuk tartozóan a Telenet terminál, az SMTP elektronikus posta és az FTP adatátvitel. Ezek a hálózatok a Unix operációs rendszer alatt működnek, s számukra a piacon rengeteg produktum található.

A fenti két hálózati típus (igencsak kívánatos) együttműködése annál is inkább remélhető, mivel – már ami a forgalmazott termékeket illeti – napjainkban elindult az OSI és a TCP/IP egymáshoz való közelítésének a folyamata.

Az egyfelhasználós operációs rendszerek közül az MS-DOS nyerte el a szabványi rangot, minthogy a PC/XT/AT számítógépeken máris ez a legelterjedtebb rendszer. Verziói közül az 5.0 a leginkább ajánlott, részint a nemzeti környezet (Code Page 852) támogatása okán, részint pedig azért, mert e rendszer alatt rengeteg alkalmazás létezik.

A többfelhasználós rendszerek közül a Unix típusú operációs rendszer „nyerte meg a versenyt”, mégpedig azért, mert megfelel a Posix-normatíva (ISO 9945-1,2) követelményeinek, illetve mert összetevője annak